

(ч. 4 ст. 185 КК); 6) в особл. великих розмірах; 7) орг. групою (ч. 5 ст. 185 КК).

Викрадення чужого майна шляхом К. вважається дрібним (ст. 51 КпАП), якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 н. м. д. г.

Згідно з санкцією ч. 1 ст. 185 КК, К. карається штрафом від 50 до 100 н. м. д. г. або громад. роботами на строк від 80 до 240 год, або випр. роботами на строк до 2-х років, або арештом на строк до 6 міс., або позбавл. волі на строк до 3-х років; санкція ч. 2 ст. 185 КК передбачає покарання у виді арешту на строк від 3-х до 6-ти міс., або обмеж. волі на строк до 5-ти років, або позбавл. волі на той самий строк; ч. 3 ст. 185 КК встановлює покарання у виді позбавл. волі на строк від 3-х до 6-ти років; ч. 4 ст. 185 КК передбачає покарання у виді позбавл. волі на строк від 5-ти до 8-ми років; ч. 5 ст. 185 КК – позбавл. волі на строк від 7-ми до 12-ти років з конфіскацією майна.

Лит.: Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за крадіжки. К., 2005; Ільїна О. В. Юридична конструкція «розкрадання чужого майна» у сучасному кримінальному праві України // Часопис Київського університету, 2006, №4; Швець А. Майно як предмет злочинів проти власності // Підприємництво, господарство і право, 2009, №10; Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Х., 2011.

В. В. Кузнецов.

КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ – обставина, що виключає злочинність діяння. Відповідно до ч. 1 ст. 39 КК «не є злочином заподіяння шкоди право-

охоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в цій обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності».

Стан К. н. виникає за наявності відповід. підстави. Такою підставою визнається, зокрема, існуюча небезпека, яка безпосередньо загрожує інтересам особи (напр., життю, здоров'ю, власності тощо), сусп-ва (громад. порядку, безпеці руху, громад. безпеці тощо) або д-ви (порядку управління, інтересам правосуддя, обороноздатності та ін.) й яку за таких обставин особа не може усунути інакше, як вчиненням дій, що підпадають під ознаки діянь, передбачених КК.

Джерелами небезпеки можуть бути: предмети (напр., зброя, бойові припаси, радіоактивні матеріали, легкозаймісті чи їдкі речовини та будь-які ін. предмети, що мають об'єктивну властивість уражувати людину, руйнувати, знищувати чи пошкоджувати майно тощо); явища (землетрус, обвали, повені, холол, спека та ін.); процеси (напр., технол., вироб., фізіол. – голод, хвороба тощо); діяльність людини (зокрема, псих. або фіз. примус до вчинення злочину, порушення правил дорожнього руху, що створило аварійну ситуацію тощо).

У стані К. н. наявна колізія 2-х охоронюваних правом інтересів: одним загрожує небезпека, а ін. завдається шкода з метою усунення цієї небезпеки.

Заподіяння такої шкоди має бути ост., єдино можливим, крайнім засобом захисту охоронюваних правом інтересів.

Об'єктами, яким завдається шкода у стані К. н., є інтереси т. зв. третіх осіб, тобто фіз. або юрид. осіб, які непричетні до створення такої небезпеки, або інтереси осіб, що своїми діями чи бездіяльністю (напр., з необережності) спричинили небезпеку.

Заподіяння шкоди завжди підпадає під зовн. ознаки певного складу злочину, передбаченого КК, напр., під ознаки самоправства, зловживання владою або служб. становищем, угону трансп. засобів, крадіжки, пошкодження або знищення майна, розголошення комерційної таємниці, порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту, заподіяння тілесних ушкоджень, вбивства тощо. Вчинення таких дій виправдане, якщо вони здійснюються своєчасно, тобто доки існує безпосередня небезпека і немає ін. засобів усунути її, крім завдання шкоди. Якщо така небезпека ще не виникла або, навпаки, вже минула, то заподіяння шкоди є необгрунтованим і тягне за собою відповідальність на заг. підставах.

Заподіяння шкоди у стані К. н. має свої межі: фактично завдана шкода має бути рівнозначною або менш значною, ніж відвернута. З цього погляду позбавл. життя однієї людини заради врятування життя ін. за наявності усіх ознак К. н. не визнається злочином.

Оцінка значущості заподіяної та відвернутої шкоди у кожному окр. випадку залежить від конкр. обставин справи, однак в основу такої оцінки потрібно покласти якісні критерії: панівну ієрар-

хію цінностей у сусп-ві, сусп. мораль, культуру нас. тощо. Умисне заподіяння шкоди, більш значної, ніж відвернена шкода, визнається перевищенням меж (ексцесом) К. н. і тягне за собою крим. відповідальність на заг. підставах, але при визначенні міри такої відповідальності ексцес враховується як обставина, що пом'якшує відповідальність (ч. 2 ст. 39 КК).

Водночас «особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці» (ч. 3 ст. 39 КК). Згідно зі ст. 1171 ЦК шкода, заподіяна у стані К. н., має бути відшкодована особою, яка її завдала. Враховуючи обставини, за яких заподіяно шкоду, суд може покласти обов'язок відшкодувати її на третю особу, в інтересах якої діяла особа, що завдала шкоди, або зобов'язати кожну з них відшкодувати в певній частці або звільнити їх від відшкодування шкоди частково або в повному обсязі.

Лит.: Баулін Ю. В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. Х., 1991; Лісова Н. Крайня необхідність: особливості визначення поняття // Прокуратура. Людина. Держава, 2005, № 1; Якимець Т. Крайня необхідність за новим КК України // Вісник Львівського університету. Серія юридична, 2005, вип. 41; Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння // Вісник Асоціації кримінального права України, 2014, № 1 (2).

Ю. В. Баулін.